

מתיקנות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הרבי הקדוש רבי ישראל משה דושנסקי זצוק"ל גאב"ד ירושלים בנו של הרבי הקדוש המהרי"ץ דושנסקי זצוק"ל נסתלק כ"ב אדר ב' (תשס"ג)

הרבי הקדוש מטשאקווע זצוק"ל, יושב ראש וועד הכשרות של העדה החרדית, סיפר על מופת גלוי שראה אצל רבינו, פעם הוא שוחח איתו בעניני כשרות המוצרים לפסח, ורבינו התמרמר שהיום יש בכל כך הרבה מוצרים, בעיות כל כך קשות להכשירם לפסח, ואף פעם לא חשבו שיהיה בהם בעיות. וסיים ואמר, שהוא מפחד שעוד יגיע זמן שעוד יהיה חשש חמץ אפילו על מלח וסוכר.

הרבי מטשאקווע התפלא מאד, איך יתכן חשש חמץ במלח וסוכר, הרי אין שם כלל מה להשגיח בשעת הייצור, מלבד שהפועל לא יאכל חמץ בשעת אריזה וכדומה, וחשב שרבינו אמר כך רק בדרך צחות.

אמנם בסוף הוא נכח לראות, שהיות וכך יצאו הדברים מפי הצדיק, נתקיים "ככל היוצא מפיו יעשה", והדברים התרחשו במציאות עוד בחיי רבינו. היה זה בשנתיים האחרונים לחיי רבינו, כשמשגיחי וועד הכשרות הגיעו למפעל המלח כדי לייצר מלח לצורך חג הפסח, גילו כי המפעל קנו מתחנה שטחנה בה קמח, ועם המתחנה הזאת הם עיבדו מלח כשר לפסח... כמובן שפסלו מיד כל הייצור, והוצרכו לייצר מלח חדש.

ובשנה האחרונה לחיי רבינו, קרה כיצא בזה אצל הסוכר. מדי שנה בשנה נוסע משגיח וועד הכשרות לפינדלנד, להשגיח על הסוכר שמיצרים לצורך חג הפסח, גם בשנה זו נסע המשגיח לשם ונתן הכשר על הסוכר, וכבר הגיע לארץ כאלפיים טון סוכר כשר לפסח בחותמת הבד"ץ.

אך ברגע האחרון נתגלה למשגיח דבר נורא, היה זה כשהסתובב בבית החרושת בעינים פקוחות לבדוק את כל החומרים, הוא נפתע לראות בשטח הבית חרושת, בנין שבו מעבדים פסולת הסוכר למאכל בעלי חיים, וכדי שיהיה בזה טעם טוב, הם הכניסו שם משהו מחמשת מיני דגן, והקיסור יצא מבית חרושת אחד לשני, זה מגיע גם לבית חרושת ששם מייצרים את הסוכר.

כמובן שאין זה חמץ גמור, זה רק 'ניצוק' מחמשת מיני דגן, יש אנשים אפילו בארץ ישראל משתמשים בזה בפסח, אך סוף סוף וועד הכשרות של העדה החרדית, כבר לא יכלו לתת הכשר על סוכר כזה, שהרי הרבה אנשים מחמירים מאוד בפסח, והוצרכו לפסול את כל הסוכר.

מיד התחילו לחפש מפעל חדש שייצר סוכר לחג הפסח, השקיעו בזה הרבה כוחות והרבה כסף, עד שבסייעתא דשמיא מצאו מנהל מפעל מסוים, שהסכים לכל התנאים שדרשו ממנו, וכך הצליחו ברגע האחרון לייצר סוכר כשר לפסח בלי שום חששות ופקפוקים.

ומסיים הרבי הקדוש מטשאקווע את סיפורו, גם עכשיו אני עדיין אומר שלא עולה על הדעת לומר, שיתכן להיות חששות של חמץ במלח ובסוכר, אבל ראיתי עין בעין, שלאחר שכך יצא מפיו של רבינו הגאב"ד, התקיימו דבריו הקדושים מילה במילה ככל היוצא מפיו, בשנתיים האחרונים לימי חייו, זה ממש מופת עצום.

הילד שבזכותו הוקמה 'ישיבת חכמי לובלין'

חציו לה' וחציו לכם

מצאתי ווארט נפלא, מהרבי הקדוש רבי יהושע מדז'יקוב זכותו יגן עלינו, בספר 'עטרת ישועה' (שמחת תורה), על המשנה הראשונה במסכת בבא מציעא (ב), שנים אוזוין בטלית, זה אומר כולה שלי, זה אומר כולה שלי, שנים צריכים להיבע, ויחלוקו.

אומר הרבי, שזה מרמז על הנשמה והגוף, שהם תמיד בויכוח קשה, זה אומר כולה שלי, הנשמה שנמצאת בכל יהודי רוצה, שהאדם יעבוד כולו לקדוש ברוך הוא, מאיך הגוף יש לו גם כן טענה, שהאדם יתן הכל לגוף. והתשובה היא יחלוקו, שיש לאדם ליתן חצי לגוף וחצי לנשמה. וכמו לגבי יום טוב שיש מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע במסכת פסחים (סח), וההלכה הוא שצריכים לחלק את היום טוב, חציו לה' וחציו לכם. וזהו מה שכתוב כאן במשנה, לגבי הויכוח בין הנשמה והגוף שכל אחד אמר כולה שלי, שהדין הוא יחלוקו, חציו לה' - לנשמה, וחציו לכם - לגוף.

(מתוך הפתיחה לשיעור - ב"מ ב. כ"א אד"א תשפ"ד)

הזהרו בכני עניים שמהם תצא תורה

ידוע שהישיבה הראשונה שנבנתה עם בנין גדול ומיוחד עבור הישיבה כולל פנימיה, היתה הישיבה של הרבי של כולנו, מרן הגאון רבי מאיר שפירא, "ישיבת חכמי לובלין". לימים סיפר רבינו, שהוא התעורר לזה בזכות ילד אחד, ומעשה שהיה כך היה:

כשרבינו רבי מאיר שפירא הגיע לכהן כרבה של העיר גלינה, הוא נחרד לראות את המצב הקיים בעיר, יש בנין תלמוד תורה ששם מגיעים כל ילדי העיר, אך רק הילדים של העשירים ובעלי היכולת המסוגלים לשלם טוב להנהלה, הם מקבלים יחס טוב מהמלמדים, ואילו הילדים של העניים וחסרי היכולת, שום איש אינו מסתכל עליהם, ולא מתעניין בלימודם.

הדבר כאב מאד לרבינו, וחיכה להזדמנות בה יוכל להוכיח את פרנסי העיר על כך. ובסוף זה הגיע, רבינו שם לב לילד נחמד בן שמונה שנים, אפרים בייטרג, בנו של בנימין הסנדלר. אפרים היה עליו גדול, הוא התברך בכשרונות עצומים, אך מאחר שהוריו העניים מאד לא שילמו בעדו לתלמוד תורה העירונית, הוא לא זכה שמישהו ישים עליו עין ויטפל בו ויטפח כשרונותיו הברוכים.

כשהגיע בין הזמנים של ערב פסח, התפלא רבינו לראות שדוקא אז הגביר אפרים את שקידתו בתורה, הוא לא הפסיק אפילו לרגע קט מלשגן את משנתו, כי הוא התכוון למבחן הפומבי, המתקיים כל שנה בעיר באחד מימי חול המועד פסח, לילדי העיריה.

לקראת המבחן הפומבי התאסף ציבור גדול, ובראשם פרנסי הקהילה וראשי התלמוד תורה, ועל כולם רבינו הרב החדש של העיריה, שנתכבד לבחון את הילדים. כשרבינו ראה את הציבור הגדול, החליט שעכשיו הוא הזדמנות להוכיח לפרנסי הקהל בשער בת רבים, על הזנחת הילדים העניים מלימוד התורה.

הוא הזמין בדוקא את אפרים בן השמונה, שיגיד בעל פה פרקי משניות. מפעם לפעם עצר אותו רבינו ושאל אותו שאלות מקיפות, ואפרים הפליא את כל הקהל בתשובותיו החריפות והקולעות בזה אחר זה.

כשאפרים התחיל להגיד בעל פה את המשנה של הדף היומי שלנו, (ב"מ לו). **שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים, זה אומר שלי מאתים וזה אומר שלי מאתים, וכן שני כלים אחד יפה מנה, ואחד יפה אלף וזו, זה אומר יפה שלי וזה יפה שלי וכו',** הפסיקו רבינו, ושאל אותו, מדוע ברישא מספרת המשנה שזה הפקיד מנה זה מאתיים, ואילו בסיפא לגבי הכלים, מספרת המשנה שזה הפקיד כלי יפה מנה זה הפקיד כלי יפה אלף, למה לא כתוב גם בסיפא סיפור של מנה ומאתים.

תוך כדי דיבור השיב הילד, כי רק לגבי מעות די במאתיים בלבד, כדי שיחמוד כבר ממון חבירו. לעומת זה בכלים, שהכלל הוא (ב"מ לח). אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו, אילו היה הכלי של חבירו שוה מאתים בלבד, לא היה חומד את זה, רק היה מעדיף בקב שלו, ורק כשהכלי של חבירו שוה אלף, שזה כפול יותר מתשעה פעמים מהכלי שלו, רק אז הוא מתחיל לחמוד אותו.

רבינו היה נרעש ומופתע כולו בשמעו תשובה חריפה כזו מילד פערט ורך. והוא המשיך ושאל אותו בנוכחות כל הקהל, אפרים, שמא תתנף לי קושיא נוספת שמפליאה אותי מאד, מדוע הינך לומד בכיתה כה נמוכה... גם על קושיא זו השיב אפרים לאלתו, מפני שהוועד הנוכחי של התלמוד תורה, הסיחו דעתם מאזהרת חכמינו ז"ל (בדים פא). "הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה".

ליותר מזה לא הוצרך רבינו, פני פרנסי הקהל וראשי הת"ת חפו וחווירו כסיד. מיד קיבלו על עצמם, לבנות תלמוד תורה מיוחד עבור ילדי משפחות העוני, והם התייחסו למוסד זה ביותרת הכבוד.

אותו ילד גאוני התפתח יותר ויותר במשך שנים ספורות, ויצאו לו מוניטין כעילוי נפלא. שמו בלבד משך תשומת לבם של כל ההורים, שהיו מברכים את בניהם שיימך אלקים כאפרים'. סיפור זה עורר את רבינו לעשות את המהפכה בעולם התורה, בהקמת תלמודי תורה לכלל הילדים, ובנינים עבור הישיבות הקדושות.

לעשות
את
המהפכה
בעולם
התורה

בהכנת השיעור בורא עולם האיר לי ווארט נפלא בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא, תרצו בדרש תרצו בפשט, אולי זה בדרש קרוב לפשט. הגמרא (ב"ק צב): **אמר ליה רבא לרבה בר מרי, מנא הא מלתא דאמרי אינשי: אי דלית דורא דלינא, ואי לא לא דלינא**, איפוא המקור לפתגם שאנשים אומרים, אם תרים את המשא יחד אתי אני ירים אותו אתך, ואם לא, אני לא ירים, בן אדם רוצה עזרה של חבר. ענה לו רבה בר מרי, **אמר ליה, דכתיב (שופטים ד, ח), ויאמר אליה ברוק אם תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלך**. דבורה הנביאה אמרה לברק בן אבינועם להילחם בסיסרא, והוא לא רצה ליטול על עצמו את עול המלחמה הכרוך בסכנה מרובה, ורק אם דבורה תשתתף הוא יסכים ללכת, על אף שהוא לא דבר מקובל שאשה משתתפת במלחמה.

מכאן אנחנו רואים את המושג של חשיבות של חבר, כמה חבר יכול לעזור. למעשה זה משנה להדיא במסכת אבות (פ"א מ"ו), **יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר**. מורי ורבותי, אצל רב המשנה אומרת **עשה' לך רב**, אבל כשמגיע לחבר, המשנה כבר אומרת **קנה' לך חבר**, צריכים לקנות חבר אפילו בדמים מרובים, חבר זה דבר שיכול להרים את האדם לפסגות גבוהים, וחלילה להוריד אותו עד הדיטא התחתונה ממש.

אפשר גם להביא אסמכתא למשנה באבות, הגמרא במסכת תענית (כג), הגמרא מספרת שם על חוני המעגל, שחוני חזר הביתה אחרי שישן שבעים שנה, והוא התחיל לשאול מי עוד חי מי לא חי, והגמרא מסיימת שם את הפיסקא, **אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברותא או מיתותא**, או חברותא או מיתות! אם החברים של האדם לא נוהגים בו כבוד, נוח לו שימות.

נקריא את לשונו של רש"י שם, **אם אין חבריו של אדם נוהגין בו כבוד כבתחילה, נוח לו שימות**, דברים נוראים. ומזה אנחנו למדים החשיבות של חבר, מידה טובה מרובה, כשבן אדם יש לו חבר טוב, הוא צריך לשמור עליו מכל משמר. חשבתי אם ככה להוסיף בדרך דרש, **אם תלכי עמי - והלכתי**, אדם שרוצה להיות בבחינת 'הולך', ולא להיות 'עומד', זה רק אם יש לו ידיד אמיתי, אז הוא יכול לנוע ממקום למקום, **ואם לא תלכי עמי - לא אלך**, רק אני ישאר ח"ו בבחינת 'עומד'. שנוכה כל אחד לקנות לעצמו חבר טוב. (מתוך הפתיחה לשיעור ב"ק צג, כ"ד שבט תשפ"ד)

מילי דהספידיא

על דודי הצדיק רבי משה בן רבי דוד הכהן בטלמן זצ"ל

נפלה עטרת ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו, הצדיק אבד ואין איש שם על לב, אנשי חסד נאספו ואין מביין. ברוך דיין האמת, איש האשכולות, דודי הצדיק רבי משה בטלמן זצ"ל, נחטף מאיתנו, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה, חבל על דאבדין ולא משתכחין. במדרש תנחומא (ויקהל, א) כתוב, בשעה שאדם נולד אין הכל יודעין מי הוא, נפטר בשם טוב, מכריזין שבחו ואומרים, פלוני זה כמה צדקות כמה תורה כמה מצוות עשה.

זכינו לחיות לצידו של יהודי גבוה מעל גבוה תרתי משמע, איפוא רואים כזה ענווה, איפוא רואים כזה יראת שמים, איפוא רואים כזה דביקות בצדיקים, איפוא רואים כזה ריגניקייט - נקיות הדעת, איפוא רואים כזה כיבוד אב ואם, איפוא רואים כזה שמחת החיים, איפוא רואים כזה תמימות בבורא עולם.

בשמים ממעל יש שמחה גדולה ועצומה, שֶׁהַפֶּעֶטֶר - הדוד, רבי משה בן רבי דוד הכהן, התבקש לשיבה של מעלה, אבל אנחנו פה בעולם הזה שבורים ורצוצים, על החלל האדיר של הצדיק שצהלתו על פניו שרוח הבריות נוחה הימנו, נחטף מאיתנו.

כל ימי חייו הוא עבר התמודדות, הוא היה לא עליכם יתום מגיל צעיר מאבא, גדל לא עליכם תקופה בבית יתומים, חיכה הרבה שנים לבני, לזרעא חייא וקיימא, ועוד ועוד ועוד. אבל פניו הקדושים - זיין לענקטיגן פנים, האָבן פֿאַלייקט די וועלט - האירו את העולם. די היה לראות את פניו לקבל יראת שמים טהורה, לקבל שמחת חיים. כולם שוים לטובה, כל ימי חייו בכל המצבים הוא היה מלא שמחת חיים.

זכינו לחיות לצידו של דוד צדיק, שהיה אֶלְעֶבֶד־דִּי־עַרְסָר סֶפֶר מוֹסֵר - ספר מוסר חי, אוי נא לנו כי חטאנו. זכיתי הרבה אבדל לחיים טובים, לאכול אצל הפֶּעֶטֶר - הדוד בשבת קודש, זה לא היה מעין עולם הבא, זה היה מעין של עולם הבא. כשהיה שר כל מקדש שביעי כראוי לו, הקירות שרו איתו, איזה התעוררות, איזה השתפכות הנפש, אוי שמחם בבנין שלם באור פניו תבהיקם, ריויון מדשן ביתך.

זכה רבות בשנים לעורר את כלל ישראל כשליח ציבור, כבעל קורא, מי ששמע את הדוד מקונן על חורבן בית המקדש, איך נחנק מבכי בקינות, הכיר יהודי מירושלים של מעלה. אז מה הפלא שגאון ישראל רב"ד העדה החרדית מרן רבי דוד יונגרייז צוק"ל, אהב אותו אהבת נפש, וביקש ממנו שיגיד קדיש אחרי פטירתו לעילוי נשמתו. אז מה הפלא שהרבי הקדוש מרן הדבר חיים ומרן הבאר יעקב מנדבורנה צוק"ל, כיבדו אותו בכבוד נדיר, עד כדי כך שהרבי הבאר יעקב אמר, שדי להסתכל בפניו של רבי משה בשביל לשאוב יראת שמים טהורה.

אבד כלי חמדה. אמרנו היום בתפילת הלל, יקר בעיני ה' המותה לחסידי (תהלים קטז, טו), לא כל אחד זוכה להיות בדרגה של חסיד. איפוא יש בדורינו קנאי כמו הפֶּעֶטֶר - הדוד.

הביא ירמיה אומר (איכה א, יב), לא עליכם כל עוברי דרך הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי, כל כלל ישראל די בכל אתר ואתר אומרים קינות בתשעה באב, אבל קְשֵׁה־פֶּעֶטֶר - כשהדוד אמר, 'אלי ציון ועריה', חש כל מי שראה ושמע אותו מה הכוונה 'מכאוב כמכאובי', איזה חלל יש בעולם, שאין לנו בית המקדש בתפארתו.

זכיתי לקירבה יתירה מהדוד, קירבה שלא הייתי ראויה לכך. זה שריפה לא רק לתושבים בבתי נייטון, זה שריפה לכל ירושלים, שכזה אתרוג הדר התבקש לשיבה של מעלה. הנביא אומר (שמואל ב ג, לח) הלא תדעי כי שר וגדול נפל היום בישראל, תדעי זה לשון עתיד, כי הכל פעל בצניעות ובהסתר, ובמשך הזמן יתגלה לכולנו, שממקום מושבו בבתי נייטון, האט עָר בְּאֵלְיִיכָט יְרוּשָׁלַיִם - הוא האיר את ירושלים עיר הקודש.

מנחם ציון ובונה ירושלים, יחזק וירפא את האלמנה הצדקנית שתחיה, שכל חייה התמסרה במסירות שאין דומה לה, את הבנים והבנות החתנים החשובים, שהיו מסורים בכל לב ונפש בכל עת ובכל שעה, את משפחת בטלמן הכאובה, את קהילת נדבורנה די בכל אתר ואתר, וכל עמך בית ישראל.

יהי רצון שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, און דו טײַעֲרֶער פֶּעֶטֶר גֶּעט אײַךְ דײַר, דודי היקר אני מבקש ממך, כשאתה רבי משה בן רבי דוד הכהן תגיע לכסא הכבוד, זְאָלְסְטוּ שְׂרַיִיגֶן - תזעק, אנא ה' הושיעני נא, כשל כח הסבל, כלל ישראל משתוקק כבר ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים, שנוכה כבר מתוך רחמים וחסדים גדולים, להקיצו רננו שוכני עפר, בביאת משיח צדקנו אמן. (מתוך הפתיחה לשיעור - ב"מ דף יב, א' אד"ב תשפ"ד)

מאוצרות הפרשה

ולבש הכהן מדו בד (ו, א). הכהן העובד את ה' בתורה הקדושה, **ולבש מדו בד**, ואמרו חז"ל (פסחים סה:), מדו כמידתו. ולדרכינו ירמוז, שיהיה כמידתו, ולא יתגדל יותר ממה שהוא, והן מדתו ידוע, טיפה סרוחה ותולעה, הבל ותהו, ושאר המעלות שנמנו לו, ומה יתגאה אדם להבל דמה אנוש כחציר ימיו וגו', גם זה המעט שעושה אינו שלו, כי הלוא הכל הוא בכח וחיות הבורא שבו, ואמרו חז"ל (סוכה נב:) אלמלא הקדוש ברוך הוא עזרו לא היה יכול לו, ובמה יתגאה מעתה.